

2024-10-08

Brottsofferjouren Sverige
Hammarby fabriksväg 25, 6 tr
120 30 Stockholm
info@brottsofferjouren.se
www.brottsofferjouren.se
Växel: 08-644 88 00
Brottsofferstöd: 116 006

Remissvar SOU 2024:51 En mer rättssäker och effektiv domstolsprocess

Diarienummer Ju2024/01521

Justitiedepartementet

Brottsofferjouren Sverige (BOJ) ser inledningsvis anledning att framhålla följande allmänna reflektioner gällande behoven av att rättsligt stärka samhällsskyddet mot angreppen från den grövsta kriminaliteten.

Den synnerligen allvarliga utvecklingen gällande den allra grövsta kriminaliteten i Sverige, inte minst inom den s k gängbrottsligheten har lett till att de brottsbekämpande myndigheterna har ett starkt behov av att på olika sätt förbättra utredningsförutsättningarna med nödvändigt bibehållande av åklagarens fulla bevisbörda. S k dödsskjutningar och sprängningar har medfört att tystnadskulturen brett ut sig och att vittnen oftast inte vågar tala om vad de sett eller vet. Samhällsskyddet måste stärkas. Brottsofferperspektivet är synnerligen påtagligt. När helt oskyldiga utan inblandning i de kriminella konflikterna drabbas sprids lätt rädslan och även ångesten till inte bara de närmast berörda utan även breda grupper av människor i landet påverkas negativt. Många människor kan uppleva sig vara brottsutsatta i en mer vid bemärkelse.

Vittnen har alltid varit av stor betydelse för att kunna utreda brott och lagföra de skyldiga. Bevisningen i varje brottmål måste vara tillräckligt stark för att åtal ska kunna väckas. Brister det i bevisningen gynnas de grovt kriminella som genom sitt våldskapital förmår vittnen att inte våga träda fram. När det gäller "vanliga" brottmål utanför den grövsta sfären är det normalt inga större problem att få bevispersoner att ställa upp. Motsatsen gäller alltså ofta för den allra grövsta brottsligheten, Det medför stora risker för allmänhetens förtroende för rättskipningen om mord och sprängningar i t ex gängkriminella sammanhang förblir ouppklarade och ingen skyldig ställs till svars för illdåden.

Staten har ett mycket stort ansvar för samhällsskyddet. Inte minst viktigt är det när unga och oerfarna och kanske drogpåverkade skyttar eller utförare hänsynslöst engageras av

kriminella ledare och där ibland helt oskyldiga drabbas av ond bråd död eller risk härför. Ett fullgott samhällsskydd förutsätter att de allvarligaste och farligaste brotten kan utredas och de ansvariga kan dömas.

Ett starkare samhällsskydd och bättre möjligheter att bekämpa den allra grävsta kriminaliteten är ingen quick fix, som ändrar allt snabbt till det bättre genom en eller annan ny rättslig angreppsmöjlighet. Inom BOJ hyser vi all respekt för mänskliga rättigheter med allt vad därtill hör. Vi respekterar självfallet också de kritiska synpunkter på genomförda eller föreslagna nya rättsliga åtgärder. Vi vill emellertid i sammanhanget understryka vikten av långsiktighet och behovet av att i all brottsbekämpning inkludera den utomordentligt viktiga aspekten att nyrekryteringen av barn och andra unga människor till kriminella gäng effektivt bryts så långt det är möjligt.

Vidare bör, enligt BOJ, framhållas vikten av det grundläggande polisarbetet i form av yttre och inre spaning, tekniskt väl genomförda brottsplatsundersökningar jämte förhör och användning av all tillgänglig teknik i varje brottsutredning. Under alla tider har varje ny eller förbättrad tillkommande möjlighet – sammantaget -- kunnat ses som viktig för de brottsbekämpande myndigheterna, (t ex kameraövervakning, buggning) och inte minst DNA och nyttan av väl inspelade förhör med misstänkta och bevispersoner. Kring många reformer har kritiken till en början varit synnerligen stark (kameraövervakning, buggning och vidgade avlyssnings- och beslagsmöjligheter t ex).

Enligt BOJs uppfattning känns det angeläget att nämna detta som en motvikt till den kritik som anförs gällande integritetskränkning, bristande rättssäkerhet eller annan negativ följdverkan av en föreslagen reform. Samtidigt menar vi att det är viktigt att prövning i domstol helst möjliggörs eller att klagomöjligheter finns för den som känner sig integritetskränkt.

Gällande de konkreta förslagen i betänkandet har BOJ följande att andra

Sekretess för uppgifter i förundersökningsprotokoll

Betydelsen av offentlighetsprincipen i våra domstolar är central. Därmed är vi eniga med utredningen. Om media (och därmed allmänheten) inte kan ta del av ett förundersökningsprotokoll när åtal väcks, minskar den viktiga rättsliga insynen - å andra sidan stärks domstolarnas roll och därmed rättssäkerheten vad gäller omedelbarhetsprincipen i samband med bevisupptagning och därmed finns lägre risk för någon form av medial eller annan förhandspåverkan t ex av bevispersoner. Enligt BOJs uppfattning bör sekretess fullt ut gälla för uppgifterna i förundersökningsprotokoll såväl vid domstol som hos brottsbekämpande myndigheter efter det åtal väckts. En viss komplikation sett från ändamålen med de föreslagna sekretessbestämmelserna kan vara

att partsinsynen för den tilltalade och försvararen liksom för målsäganden principiellt måste bestå. Enligt BOJs uppfattning är partsinsynen viktig för de berörda i varje mål.

Tidiga förhör och vittnesattester

Utredningens förslag tillstyrks. Vi understryker igen betydelsen av väl dokumenterade betydelsefulla förhör genom ljud- och bildupptagning under förundersökningen i allvarliga brottmål.

Vad gäller utredningens redovisade alternativa författningstext avseende 35 kap. 15 § rättegångsbalken delar BOJ utredningens uppfattning.

Kronvittnen

BOJ anser i likhet med utredningen att det inte bör genomföras en reformering av kronvitnessystemet som går så långt att åklagaren kan binda domstolen gällande påföljd. Om åklagaren inte för kronvittnet kan garantera påföljden och därmed binda domstolen, innebär det emellertid en påtaglig försvagning av värdet av kronvittnesreformen, eftersom den som har lämnat uppgifter om någon annans brott aldrig fullt ut kan lita på åklagarbedömningen om den inte får bindande verkan gentemot domstolen. Med bibehållen ordning är det viktigt att åklagare när bedömningen av en kronvittnesutsaga aktualiseras under förundersökningen väl dokumenterat tydliggör sin uppfattning om en lämplig straffreducering. Viktigt också att åklagaren i enlighet med lagstiftarens intentioner därefter också i samband med åtals väckande för samtliga berörda i målet närmare konkretiserar bedömningen. Inom BOJ är vi införstådda med att många kronvittnen kan komma att avstå från att ”lägga” någon utan full garanti avseende det egna exakta påföljdsresultatet. Om åklagaren inte för kronvittnet kan garantera påföljden och därmed binda domstolen, innebär det en försvagning av värdet av kronvittnesreformen, eftersom den som har lämnat uppgifter om någon annans brott aldrig fullt ut kan lita på åklagarbedömningen.

Tilltrosbestämmelser

BOJ instämmer i utredningens förslag. Under lång tid har tilltrosbestämmelserna känts krångliga och otidsenliga.

Sven-Erik Alhem
Förbundsordförande
svenerik.alhem@boj.se

Fredrik Mellqvist
Generalsekreterare
fredrik.mellqvist@boj.se